

Jeśli idzie o mankamenty to zauważa się ich niewiele. Dziwi najpierw brak jakiegokolwiek tekstu traktatów hetyckich tak ważnych w zrozumieniu p zymierza synajskiego. Ponadto brak wzmianki o pracy Westerman'a *Das Loben Gottes in den Psalmen*, choć autor opracowania posługuje się terminologią wprowadzoną przez niego (s. 58). Wątpliwa wydaje mi się celowość zamieszczenia tekstów hetyckich nr 3 i 4. Są dość obszerne, a związek z religią ST nikły.

Lektura omawianej publikacji uświadamia nagłą potrzebę sporządzenia polskiego tłumaczenia przynajmniej najważniejszych tekstów Starożytnego Wschodu mających związek z Biblią.

Pawłów

KS. ANTONI DREJA

BETEN MIT DER KIRCHE, *Hilfen zum neuen Stundengebet*. Herausgegeben von Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz. Verlag Friedrich Pustet, Regensburg 1978, s. 128.

Problematyka modlitwy kapłańskiej jako specjalnego zadania związanego z funkcją i posługą kapłańską w Kościele rzymskim, stanowi bez wątpienia ogromnie interesujące zagadnienie na płaszczyźnie teologiczno-histerycznej. Oczywiście nie można jednak zapomnieć, czy pominąć jej głównych, praktycznych funkcji ascetyczno-pastoralnych, czy mówiąc bardziej ogólnie zbawczych w sensie indywidualnym i wspólnotowym. Stanowi ona bowiem znak codziennego życia Kościoła w jego wymiarze powszechnym i apostołskim.

W ramach wydawanych, przez Sekretariat Konferencji Episkopatu Niemiec, pomocy teologiczno-pastoralno-ascetycznych ukazała się także praca poświęcona problematyce odnowy liturgii brewiarzowej, pt. *Beten mit der Kirche*. Prezentowana praca, po krótkim wprowadzeniu, podzielona została na dwie części. Pierwsza poświęcona została problematyce teologiczno-bibliicznej wspomnianej modlitwy. Na całość zawartości treściowej tej części składają się wypowiedzi, w formie krótkich artykułów, następujących autorów: F. Steinmetza, K. Hemmerle'a, P. J. Cordesa, A. Deisslera, J. Riefa, L. Bertscha, W. von Arxa, K. Fütterera i B. Fischera. Autorzy zwracają uwagę najpierw na elementy samej modlitwy jako takiej, a następnie na jej specyficzną formę oficjalnej modlitwy Kościoła sprawowanej normalnie przez kapłanów, zakonników oraz zakonnice. Bardzo interesujące jest opracowanie poświęcone odpowiedzi na pytanie, jak dziś można modlić się psalmami. Wielu autorów bardzo wyraźnie akcentuje wspomniane na wstępie elementy pastoralne, zwłaszcza w odniesieniu do wspólnoty parafialnej, nie mówiąc oczywiście o całym Kościele. Relacja tych dwu rzeczywistości zbawczych, szczególnie mająca miejsce w kapłanie, musi stanowić także czynnik wpływający na jego osobiste życie i całość sfery ascetyczno-moralnej.

Część druga poświęcona została praktycznym uwagom związanym z modlitwą godzin. Składają się na nią krótkie wypowiedzi następujących autorów: G. Heinemanna, J. Geradsa, G. Stadelera, M. F. Winanda, A. Bremsa, M. Entricha i H. Hauga. Poszczególne wypowiedzi nacechowane są bardzo często ściśle osobistymi przeżyciami czy spostrzeżeniami z własnej praktyki modlitwowej czy to kapłańskiej, czy też zakonnej. Są to nie tylko uwagi natury ascetyczno-moralnej lecz także i formalnej czy wręcz „technicznej”. Całość pracy zamyka krótki dodatek zawierający cztery wypowiedzi odnoszące się do modlitwy.

Prezentowane opracowanie stanowi bogaty przegląd problematyki odnoszącej się do modlitwy kapłańskiej. Wiele problemów zostało jednak tylko zasygnalizowanych. Wymagają one osobistej lektury, w której pewnym ułatwieniem informacyjnym mogą być dość liczne przypisy. Praca ta wydaje się, iż może oddać także pewne usługi świeckim katolikom, którzy pragną pogłębić swe życie religijne, m. in. przez praktykę, w pewnym tylko wymiarze, modlitwy godzin. Może warto by pokusić się o przegląd niektórych artykułów w oficjalnych miesięcznikach diecezjalnych. Wydaje się to tym bardziej uzasadnione, że w Polsce aktualnie przeżywana jest reforma modlitwy godzin.

Worms-Pfeddersheim

KS. ANDRZEJ F. DZIUBA

Ks. ZENON KALINOWSKI, *Rozważania o św. Józefie*, W-wa 1979, Wydawnictwo Sióstr Loretanek, str. 168.

Powyższe rozważania powstały w cieniu kolegiaty w Kaliszu, który od wieków jest stolicą kultu św. Józefa w Polsce. Ich autor był wieloletnim duszpasterzem młodzieży, proboszczem i kustoszem tegoż sanktuarium, pieczołowicie gromadząc i przechowując rozmaite pamiątki historyczne dotyczące kultu św. Józefa. Także osobiście przejął się głęboką czcią dla wiernego Opiekuna Chrystusa, pragnąc ją zaszcześcić w swoich wychowankach, wśród miejscowych parafian i licznie przebywających pielgrzymów.

W słowie wstępnym autor wyjaśnia, że jego skromne rozważania zrodziły się z potrzeby własnego serca i są rezultatem wielu przemyśleń oraz wygłaszanych w ciągu długich lat nauk i konferencji. Mają też one stanowić pomoc dla kapłanów w ich pracy duszpasterskiej.

Życie, zadania, cnoty i kult św. Józefa przedstawiono w omawianej książce w formie 31 rozważań, uzupełniając je zarysem historycznym dziejów obrazu Świętej Rodziny w kolegiacie kaliskiej oraz związanego z nim kultu Oblubieńca Bogarodzicy.

Poznań

KS. STANISŁAW RUMIŃSKI